

1.SEMINÁŘ

Jaká je a bude role USA v globalizovaném světě? (Jediná supervelmoc, světový čteník či Řím na vrcholu slávy?)

Autorsky nekorigovaný záznam.

13. března 2007

V panelové diskusi vystoupili:

Jiří Dienstbier - bývalý ministr zahraničních věcí Československa

Cameron Munter - zástupce velvyslance USA v Praze

Jiří Pehe - ředitel New York University in Prague

Seminář zahájil předseda družstva FONTES RERUM **Jan Mládek**.

Mládek:

Vítám vás na dalším ze seminářů družstva Fontes Rerum o tom, jaká je a bude role USA v globalizovaném světě. To je fenomén 90. let a 21. století, že USA hrají daleko větší úlohu ve světě a ne jenom v politice než kdykoliv předtím. A samozřejmě budeme mluvit i o relaci USA a ČR.

Řečníky na to máme více než kompetentní, vezmu to jako obvykle podle abecedy. Je to pan Jiří Dienstbier, který je především v naší paměti jako československý ministr zahraničních věcí a místopředseda federální vlády v letech 1989 - 1992. Je to ten, kdo stříhal dráty železné opony. Samozřejmě zapsal se do historie jako zvláštní zpravodaj Komise pro lidská práva OSN pro Federativní republiku Jugoslávie, Bosnu, Hercegovinu a Chorvatsko. Z té dávnější historie je to jeden ze základních signatářů Charty 77, jeden z jejích mluvčích a ještě předtím v 60. letech redaktor Československého rozhlasu, který procestoval půlku světa. Ještě možná je třeba dodat, že vystudoval Filosofickou fakultu UK, dostal čestné doktoráty, je hostujícím profesorem na nejrůznějších universitách a v neposlední řadě je nositelem řady domácích i zahraničních vyznamenání včetně řádu Čestné legie.

Dalším z řečníků je pan Cameron Munter. Slouží jako zástupce amerického velvyslance v Praze od roku 2005. Předtím byl na podobné funkci ve Varšavě; čili pan Munter hovoří v podstatě česky a polsky. Před tím sloužil jako ředitel pro střední, východní a severní Evropu Nacional Security Council. Co je ještě možná důležité, že byl Chief of Staff pro rozšíření NATO v roce 1997 - 1998. Dále byl v State departmentu ředitelem pro Československo v roce 1989 - 1991. Kromě toho má pan Munter akademické aktivity na nejrůznějších amerických univerzitách, např. Johns Hopkins University v Baltimoru, University of California v Los Angeles a další.

Třetí řečník je pan Jiří Pehe, který je v ČR všeobecně známý jako politický analytik a autor knih o politice a je pravidelným komentátorem politického dění v ČR i v zahraničí. Vydal řadu knih jak v češtině, tak i v angličtině, pracoval jako analytik Svobodné Evropy v Německu i v Praze. Dále byl ředitelem Kanceláře presidenta republiky Václava Havla v letech 1997 - 1999 a v současné době je ředitelem New York University v Praze, kde rovněž přednáší a téma USA je jedno z jeho oblíbených témat.

Na začátek já bych rád uvedl do tématu něco z mé oblíbené internetové encyklopedie Wikipedie co nám řekne o USA:

United States of America Spojené státy americké	
  vlajka znak	
	
<u>Rozloha</u>	9 631 418 km ² (3. na světě) z toho 4,9 % vody
<u>Počet obyvatel</u>	300 481 742 (3. na světě, 2006)
<u>Hustota zalidnění</u>	31 obyvatel / km ² (169. na světě)
<u>Jazyk</u>	angličtina (od 19. května 2006)
<u>Náboženství</u>	protestantské (celkem 54 %), katolické (25 %), mormonské (5 %)
<u>Nejvyšší bod</u>	Mount McKinley (6 194 m n. m.)
<u>Hlavní město</u>	Washington, D.C.
<u>Státní zřízení</u>	prezidentská federativní republika
<u>Prezident</u>	George W. Bush
<u>Viceprezident</u>	Dick Cheney
<u>Hymna</u>	The Star-Spangled Banner
<u>Vznik</u>	4. července 1776 (vyhlášení nezávislosti na Velké Británii)
<u>Měna</u>	Americký dolar (USD)
<u>ISO 3166-1</u>	840 USA US
<u>MPZ</u>	USA
<u>Doména</u>	.us , .gov , .edu , .mil , .um
<u>Telefon</u>	+1
<u>Časové pásmo</u>	UTC od -5 do -10

Pramen: [Wikipedie](#) je česká [encyklopedie](#) na [Internetu](#) *spolu*vytvářená svými čtenáři. Je součástí systému [mnohojazyčných](#) Wikipedií. Česká Wikipedie začala existovat na konci roku [2002](#).

USA jsou velká země, třetí největší podle rozlohy i podle obyvatelstva, pravda není příliš hustě zalidněna. Oficiální jazyk je angličtina od 19.5. 2006, což je novinka, protože před tím to nepovažovali za vhodné mít oficiální jazyk. Katolíci jsou v menšině stejně jako v ČR, jinak převažují protestanti a mormoni. Toto všechno jsou myslím všeobecně známá fakta.

Obyvatelstvo a HDP České republiky, Polska, Velké Británie a USA v roce 2005

	Obyvatelstvo v mil.	Obyvatelstvo země vůči USA	HDP země v mld. běžných dolarů	HDP země vůči USA
ČR	10,2	3,4 %	124,31	1,0 %
Polsko	38,2	12,9 %	303,23	2,4 %
Velká Británie	60,2	20,3 %	2 229,47	17,9 %
USA	296,6	100,0 %	12 455,83	100,0 %

Pramen: Mezinárodní měnový fond, Washington, Světový ekonomický výhled, září 2006 (www.imf.org)

Jak jsou USA velká země ukazuje srovnání podle HDP a podle obyvatelstva. Tato tabulka byla dělána trošku k jiné příležitosti, ale je zajímavé, že ČR má 3,4% obyvatelstva USA, ale pouze 1% HDP vůči USA. U Polska je ten poměr ještě horší, protože má 13% obyvatelstva a 2,4% HDP. Čili toto je tabulka, dávající pocit ekonomické síly USA, protože dneska je to země, která má daleko největší HDP.

Wikipedie má shrnutou zahraniční politiku USA stručně tak, že v podstatě USA preferovaly na začátku 20. století izolacionismus a pacifismus. Byly z něho vytrženy 1. světovou válkou, teprve po potopení americké lodi Luisitania do ní vstoupily. V konci 1. světové války se odmítly zapojit do Spojených národů a opět se vrátily k přístupu začátku 19. století. Znovu se začaly angažovat po tom, co Japonci napadli Pearl Harbor a USA vstoupily do 2. světové války, kterou zásadním způsobem pomohly vyhrát a dělaly Marshallův plán za obnovu západní Evropy, kterou Československo tehdy odmítlo. Pak jsou tady samozřejmě novodobé dějiny - snaha zabránit celosvětovému rozmachu komunismu, vytvoření NATO, Korejská válka, Vietnamská válka. Ve Studené válce to bylo i za cenu podpory některých nedemokratických režimů (Pinochet, Hussajn, Perón). Po vítězství ve Studené válce (a to si myslím, že je ta zásadní změna)

se USA staly jedinou supervelmocí ve světě, což je myslím naprosto jednoznačné. Protože všichni ti ostatní možní soupeři zůstávají daleko za USA, ať to měříme HDP, počtem vojáků nebo výdaji na zbrojení, novými patenty, atd.

To dává USA obrovskou zodpovědnost a samozřejmě i pokušení měnit svět a to zejména po 11. září. Myslím, že u nás není doceněno, jak se USA změnily po 11. září, protože podle mého názoru je to jiná země. Kupodivu Američané nepředpokládali, že by USA mohly být napadeny takovýmto kvazi vojenským způsobem na vlastním území a velmi je to zdrtilo. A začaly podporovat politiky, které by před tím asi nenašly všeobecnou podporu. Mezi tzv. spřátelené státy řadí tato encyklopedie Izrael, Japonsko, Velkou Británii, Jižní Koreu, Egypt, Saudskou Arábii a Polsko, patřilo mezi ně Španělsko a Itálie. ČR tam zmíněna není, přestože to je česká verze Wikipedie. Mezi nepřátele USA podle amerického presidenta je tzv. osa zla: Írán, Severní Korea, dříve i Irák, Kuba a částečně i Rusko a Čína. Proti tomuto dovětku částečně Rusko a Čína byly námitky v té encyklopedii, ale já si nejsem jist, jestli to tam tak trochu nepatří. Protože na Čínu je podle mě hleděno ze strany USA s jistým podezřením, jestli to přeci jenom není ten nový vyzyvatel v globální soutěži a na Rusko přežívá určitý negativní pohled, který nezmizel ani po pádu sovětského režimu. Mimochodem na to si stěžoval nikdo menší než Alexander Solženicín, který jako největší zklamání uvádí to, že si myslel, že západní společnosti nebudou antiruské po té, co zmizí sovětský režim, ale že má pocit, že se tak nestalo.

Rád bych, aby v diskusi se hovořilo o vztazích ČR a USA. Tady, když jsem se zamyslel, jaké jsou ty hlavní historické body vztahu ČR a USA, tak jsem tam našel spíše pozitivní kladné momenty. Protože USA se zásadním způsobem zasloužily o vznik Československa - o tom není pochyb. T.G.Masaryk by bez podpory presidenta Wilsona Československo neustavil. USA se nezúčastnily Mnichovské konference v roce 1938. Armáda USA osvobodila západní Čechy. USA spolu s dalšími vítězi 2. světové války v Postupimi potvrdily západní hranici Československa. USA a SSSR schválily transfer sudetských Němců do svých okupačních zón,

Velká Británie a Francie byly proti. Kdyby nebylo souhlasu těch dvou velmocí, tak by nikdy nedošlo k odsunu sudetských Němců, ať byly plány Dr. Beneše jakékoliv. USA odzbrojily SSSR a umožnily demokratický vývoj v ČR a okolí po roce 1989. USA pomohly s integrací ČR do ekonomických a obranných struktur západního světa, ať už je to Světová banka, Mezinárodní měnový fond, OECD a NATO - vynechal jsem EU, protože USA nejsou členem, ale v podstatě i tam.

Čili česká historická zkušenost s USA je veskrze kladná, přesto je problém české veřejnosti se vztahy k USA. Když jsem se zamyslet proč, tak asi bude problémem politika USA jinde ve světě. Já si myslím, že z hlediska českého největší trauma bylo bombardování Bělehradu krátce po našem vstupu do NATO. Irák, jakkoliv sovětská okupace byla nepochybně traumatizující zkušenost z roku 1968, se kterou jsme se dosud plně nevyrovnali, tak na druhé straně si nemyslím, že je schvalována izolace a marginalizace Ruska a závody ve zbrojení.

Ale nyní je to už na našich hostech, aby se k tomu vyjádřili. Nejprve poprosím pana Muntera, který by řekl, jak to vidí z pohledu USA, potom pana Pehe, který by se více zmínil o česko - americké relaci a nakonec tady máme pana Dienstbiera, aby to všechno zkritizoval.

Munter:

Děkuji, je mi velkou ctí, že zde mohu vystoupit. Jsem též velice poctěn, že mohu být zde na tomto panelu spolu s panem Pehe a panem Dienstbierem. Já jsem se s oběma setkal v roce 1989, kdy jsem se snažil vytáhnout pana Pehe z nějakého problému a pana Dienstbiera z vězení. Nicméně jsou oba tito pánové se mnou na tomto panelu a těším se na příjemnou a užitečnou diskusi.

Můj příspěvek má dvě části: v první řadě si dovolím říci něco na téma globalizace a v druhé části mého příspěvku pohovořím o americké zahraniční politice právě v kontextu globalizovaného světa. Nebudu se snažit prezentovat vám historická data a údaje; budu se snažit spíše o komentář a výklad.

Historie již zná dřívější pokusy o globalizaci, zejména narážím na globalizaci světové ekonomiky z počátku 19. století. Nicméně čím se liší ta dnešní globalizace je to, že jde za hranici institucionální globalizace a projevuje se spíše globalizací jednotlivce, individuality. Tuto myšlenku jsem převzal od venezuelského ekonoma Moisese Naima (my máme rádi Venezuelu a Venezuelany) a právě zmíněný odborník razí teorii, že globalizace jednotlivce umožňuje lidem účastnit se světového ekonomického dění takovými formami a v takovém rozsahu, jak předtím nikdy nebylo možné. Tento globalizovaný svět známe především ve formě technických a technologických vymožeností - na příkladu internetu. Také se může neomezeně cestovat v daleko větší míře po celém světě a tento pohyb jak informační, tak fyzický je něco, co my Američané máme rádi. Jsme konec konců potomky imigrantů z celého světa. Tak jak cestování je něco, co máme rádi, tak nekontrolované šíření informací je něco, čemu jsme velmi nakloněni.

Proto často lidé zmiňují globalizaci v jedné větě se zmínkou o USA. Boření hranic, vytváření nových společností - to je něco, co je velice blízké naší americké identitě. A proto lidé, kteří mají dojem, že trpí v dnešním globalizovaném světě často viní ze svého utrpení skutečného či vnímaného právě USA. My však vnímáme globalizaci jako proces, který můžeme buďto nechat, aby nás ovládl, aby se vymkl kontrole anebo proces, který se budeme snažit řídit, aby šel tím směrem, který chceme. A vybrali jsme si tu druhou možnost. Ale jak toho dosáhnout?

Mnoho z vás bude znát dva hlavní póly či dva hlavní směry, kterými se ubírá americká zahraniční politika. První z nich je misionářská tradice a druhá je pragmatická tradice. Ta první misionářská tradice, kterou my často označujeme jako Wilsonovskou tradici, spočívá v tom, že věříme, že USA hrají ve světě úlohu ochránce universálních hodnot - jako je demokracie, spravedlnost a svoboda. Například včera to bylo právě 60 let, co president Truman ve své doktríně vyhlásil, že je úkolem USA chránit demokracii a svobodu na celém světě. Nemohli bychom to však učinit, pokud bychom nevěřili, že skutečně ty hodnoty, které se snažíme chránit

jsou universální. A samozřejmě lidé, kteří nevěří, že tyto hodnoty mají jakousi universální platnost často shledávají naše konání a naše kroky ve zbytku světa jako arogantní.

Obečně platí konsensus, kterého bylo dosaženo v průběhu 20. století a to je, že právě tato Wilsonovská tradice pomáhá utvářet svět a strukturu světa již zhruba od roku 1945. Myslím tím založení OSN, mezinárodních finančních institucí, NATO a podobných institucí. V podstatě to má mnoho společného s určitou rétorikou, se slovníkem, který je založen na obecně platném přesvědčení, že USA mají chránit to, co považují za podstatné a to je spravedlnost, svoboda a příležitost. Američané často věří tomu, že tím, že budou razit tuto svojí politiku a prosazovat ji ve světě, že tím se jim podaří osvobodit jiné národy. Narážím například na relativně nedávné rozhodnutí vlády USA vojensky zakročit v Iráku. Tehdy v roce 2003 se nejvyšší hlavy našeho státu rozhodly, že vojenským zákrokem se jim podaří napravit ten skreslený a poškozený režim v Iráku, který nastolil Sadam Hussajn a nastolit tam svobodu. Mnozí z vás v tom, o čem hovořím, poznají myšlenky J. J. Rousseaua. Je ale ironií osudu, že právě ti, kteří takto rozhodli tehdy na straně USA byli zástupci republikánů. Ale Wilson, ten původní zakladatel misionářské tradice, byl sám demokrat. A po většinu 20.století vyznávali levicově zaměřením lidé a progresivně smýšlející lidé v USA to, že angažovanost ve zbytku světa přinese světu větší svobodu. A zcela v souladu s tímto přesvědčením president Roosevelt zapojil USA do 2.světové války, zatím co republikáni v této době tomuto rozhodnutí oponovali. Republikáni většinou zastávali opačný pól v kontextu zahraniční politiky - pragmatickou linii, kterou my nazýváme Kissingerskou. Tato esenciální konzervativní politika má také ve USA velice hluboké kořeny a řídí se krédem postupovat velice opatrně, moudře a promyšleně zacházet se silou a nenechat se příliš ovlivnit idealismem a ideály. Proto právě pro mnoho republikánů nebyl takový problém spojit se s často velice autoritativními diktátorskými režimy za účelem boje s tím, co považovali oni za větší zlo - a to byl totalitarismus. Co se tedy stalo? Proč se z republikánů stali zastánci Wilsonovské linie v zahraniční politice a proč demokraté se dostali skoro až do pozice

izolacionismu a snaží se nezasahovat do vnějšího dění ve světě. Já si dovolím předestřít svůj názor, že důvodem tohoto trochu podivného obratu je právě globalizace. Důvod pro toto převlečení kabátů a větší nástup izolacionismu je podle mého názoru právě ten, že progresivně smýšlející lidé si chtějí uchovat stávající privilegia a výhody například před zahraničními dělníky a chtějí odolat dobrodružství tzv. neokonzervativismu. Na druhé straně republikánská strana pod vlivem neokonzervativistické frakce zastává spíše tu linii, že USA a hodnoty, ve které USA věří, by měly být ve světě chráněny a dále šířeny - a tomu říkáme agenda svobody.

Co má ale pak dělat ubohý diplomat jako jsem já ? Možná znáte definici diplomata: diplomat je člověk, který udělá vše pro svou vlast kromě toho, že by tam chtěl bydlet. Jsem si plně vědom toho a obecně v rámci naší diplomatické komunity si uvědomujeme, že v rámci naší zahraniční politiky panuje určité napětí. A apeluji proto na ty, kteří určitě budou chtít trochu mě, jako zástupce USA, za naši zahraniční politiku konfrontovat v tomto plénu, aby si uvědomili tento fakt, že toto napětí předchází tomu, že by se naše zahraniční politika ubírala k jednomu nebo druhému extrému.

Ano, my jsme jedinečná země! Stále platí to, že Američanem se může stát každý. Na jedné straně by nám občas pomohlo, kdybychom se s troškou respektu snažili dovědět více o tom, jak svět funguje, ale stále platí to, že budeme stát za svým názorem a budeme stát za svými spojenci a přáteli. Často narážíme i na to, že máme názorové rozdíly s našimi přáteli v západní Evropě. Přesto věříme, že existují konkrétní věci, konkrétní témata, za něž se stojí za to postavit a jít do konfrontace. Nicméně věřím, že se nám bude i nadále dařit udržet napjatou rovnováhu mezi wilsonovskou a kissingerovskou linií naší zahraniční politiky a že se nám bude nadále dařit plout po vlnách zahraniční politiky tak, abychom využili výhody, které nám skýtá globalizace pro společnou práci a úsilí s našimi přáteli tak, abychom měli rozumnou zahraniční politiku, která bude prospěšná jak nám, tak našim spojencům.

Tímto končím a předávám slovo panu Pehe, který promluví po mě a já mu předem děkuji za to, co řekne.

Mládek:

Než promluví pan Pehe, tak bych rád řekl ještě dvě věci. Jednu věc, kterou jsem zapomněl - aby nedošlo k nějakému podivení - já jsem všechny panelisty požádal, aby ve svých vystoupeních nemluvili o problému základny a to proto, že naše družstvo mělo již speciální seminář k této věci a to 5. října 2006. Nebudeme o této věci hovořit - pokud jsou dotazy tak nejsou vyloučeny, ale byl bych docela nerad, kdyby toto poměrně široké téma sklouzlo k jednomu dílčímu problému. A druhá věc: já bych chtěl poděkovat panu Munterovi, že zde zmínil misionářskou tradici a to je, že americká vláda míní vývoz demokracie, spravedlnosti, svobody a rovnosti příležitosti velmi vážně a tím legitimizuje svoji politiku. U nás v tom určitém cynismu tento fakt jaksi nedochází do našich myslí. To, jestli je to dobře nebo špatně může být předmětem další diskuse. Faktem je, že tento vývoz docela funguje do zemí s židovsko-katolicko-protestantskou tradicí a to ještě ne do všech a dost špatně to jde do jiných kulturních a náboženských okruhů, což je nepochybně téma k zamyšlení.

A nyní již prosím pana Peheho, aby promluvil o česko-americké relaci.

Pehe:

Děkuji za pozvání a možnosti tady promluvit. Když jsem poslouchal pana Muntera jak říkal, že Amerika pořád ještě vyrábí z lidí Američany, tak s tím se nedá nic jiného, než souhlasit. Myslím si, že americký imigrační model z těch všech (a musím říci, že ani ten americký imigrační model nefunguje perfektně) je dnes poměrně ten nejlepší. Pokud by Evropa se dokázala z amerického příkladu poučit, tak bychom možná neměli tolik problémů s nejrůznějšími komunitami, ghety, atd., které nedokáže Evropa integrovat. A také mě při tom napadlo, že postupujeme na tomto panelu jakoby od „celistvého Američana“ k „polovičnímu Američanovi“, protože jak jste asi pochopili z mého životopisu, tak já jsem nějakou dobu

v Americe žil, dokonce jsem se stal americkým občanem. V té době jsem automaticky ztratil československé občanství a pak, když jsem se sem vrátil, tak jsem dostal české občanství. Takže teď mám obě a jsem nyní jakoby půl na půl a mojí největší noční můrou je, že by ČR a USA se někdy dostaly do nějakého válečného konfliktu, protože pak bych nevěděl za koho mám bojovat. Každopádně i kdybych to věděl, tak by mně to jedna z těch dvou spočítala - takže doufám, že k tomu nikdy nedoje.

Jinak já mám mluvit zejména o česko-americké vazbě. Začnu trošku historicky. Samozřejmě vztahy mezi USA a českými zeměmi se formovaly už dávno před tím, než Masaryk pozvedl vztah k Americe téměř na oficiální úroveň. K tomu se ještě vrátím. Z českých zemí ale i ze Slovenska do Ameriky vždy proudilo velké množství lidí a těch imigračních vln bylo několik. Ta první, která začala poměrně brzo (lze dokonce vystopovat v Americe lidi, kteří tam již přišli v 17. století) tak to byli lidé, kteří tam přicházeli především z komunit ve střední Evropě, byly to především zemědělci, kteří se usazovali zejména v Texasu nebo v Nebrasce a dodnes tam vlastně žijí. Mají své tradice, své komunity - někdy je to pro člověka, který zakusil modernější Česko řekl bych až legrační, protože skutečně tito lidé tak trochu zamrzli v 19. století a udržují si různé zvyky a i jazyk z té doby - ale je to taková ta první vlna emigrace do USA. Ta druhá vlna - to byli zejména industriální dělníci, pracovníci, kteří se usazovali v jiných oblastech ve velkých industriálních městech, jako bylo Chicago a ti lidé jsou tam také dodnes přítomni. Řekl bych, že jsou organizováni trochu jiným způsobem a také trochu kvůli povaze této imigrační vlny byli více absorbováni v tom smyslu, že si neudržely takové ty kulturní zvyky, spolky apod. jako třeba původní zemědělské komunity v Texasu nebo Nebrasce. A potom třetí vlna - to byli vlastně političtí utečenci, kteří utíkali buď před 2.světovou válkou (zejména lidé židovského původu) nebo potom po roce 1948 a to byla první vlna utečenců před komunistickým režimem. Další vlna byla v roce 1968 a potom takový plynulý příliv imigrantů během doby normalizace. Je docela zajímavé a fascinující pro mě to studovat a vidět, jak se ty různé vlny imigrantů lišily a je

na nich do určité míry vidět různé fáze vývoje Československa. Jak ti lidé přicházeli, tak jakoby zamrzali na určité úrovni a udrželi si určitou paměť, určité vzpomínky a určitou kulturu. Nicméně pokud jde o politické uprchlíky, tak ti se usazovali zejména ve velkých městech na východě v New Yorku, Bostnu nebo také v Kalifornii, takže i regionálně ty různé vlny emigrace do USA z Česka jsou poměrně rozvrstvené. Celkově se číslo liší podle toho, kdo a jak je počítá. Ale zhruba se v USA k českému původu hlásí asi 2,5 mil. lidí a to je hodně, uvážíme-li, že ČR má 10 mil. obyvatel. Takže vazby s USA jsou starého data a byly vždycky ustaveny na této neformální úrovni, to znamená na úrovni emigrace a dále skutečnost, že mnoho lidí udržovalo vztahy s Československem nebo s ČR a proto je tam přirozená silná vazba, která se nedá srovnat s žádnou jinou, protože do žádné jiné země neexistovala tak početná emigrace odsud jako do USA pokud jde o množství lidí.

Pak přichází to, co zmínil Ing. Mládek a to je období tvorby Československa, Masarykova myse v Americe, kdy bez určitých dohod s americkými politiky, prezidentem Wilsnem atd. a bez jejich podpory by Československo jen těžko vniklo. A zároveň celý ten koncept byl ovlivněn tím, jak se na něm v té době podílely USA. Samozřejmě, my si můžeme klást otázku (a to je provokativní otázka), zdali vznik malých bezmocných států po 1.světové válce ve střední Evropě s americkou podporou byl tím nejlepším geopolitickým tahem a zdali tak trochu neusnadnil cestu 2.světové válce. Protože prostor malých slabých států ve střední Evropě byl samozřejmě velkým lákadlem jak pro SSSR, tak i pro nacistické Německo - ale to je na jinou diskusi.

Pravdou je, že USA umožnily vznik těchto nových států ve střední Evropě a to je vazba, která nás s nimi dodnes spojuje. Samozřejmě Masaryk měl ke USA nejenom tyto politické vazby, ale i osobní a filosofické. Jeho žena byla Američanka. My dnes často mluvíme o Janu Masarykovi jako o takovém typickém českém politikovi a zapomínáme, že byl polovičním Američanem. Takže ta vazba byla i velmi osobní, ale jak jsem řekl i filosofická. Masaryk byl

velkým obdivovatelem amerického wilsonovského pragmatismu. Takže to jsou určité vazby, které stály při zrodu Československa.

Ten vlivu Ameriky nebo naopak nedostatek vlivu Ameriky hrál zásadní roli v osudu Československa po 2. světové válce. Dodnes se debatuje o tom, co se vlastně přesně stalo v Jaltě. Pravdou je, že Československo skončilo řekněme ve sféře vlivu SSSR. Americká vojska se musela zastavit na západní hranici a osvobodit jenom kousky Československa. A to mělo samozřejmě obrovské dopady na další vývoj této země, protože už jenom ten psychologický faktor - tedy to, že země byla osvobozena SSSR samozřejmě velmi pomohl komunistické levici. Takže to je jedna - ne tak úplně pozitivní stránka amerického vlivu- a totiž to, že se do určité míry Američané zřekli možnosti osvobodit Československo a drželi se dohod se Stalinem. To samozřejmě mělo (jak už jsem řekl) své dopady a jedním z těch dopadů bylo to, že Československo, které po 2. světové válce vzniklo a tak jak se vyvíjelo odmítlo velkorysý Marshallův plán, který mohl ještě mnohé změnit v této zemi. Ale ten plán byl (jak všichni víme) odmítnut a také to souvisí se začátkem komunistické éry u nás.

Já bych dobu komunismu zmínil na dvou úrovních. První je, že tak jak byla Amerika oficiálním nepřítelem, tak po celou tu dobu zde existoval takový zvláštní velmi intenzivní romantismus, který se týkal Ameriky a všeho amerického. Takové to opojení jazzem, americkou literaturou, kult country hudby, která v Evropě málo kde má obdobu tak, jak se vyvinula u nás. Amerika skutečně hrála velkou roli v neoficiálním odporu vůči komunistickému režimu a totalitnímu režimu. A taková ta neveřejná opozice měla do určité míry jisté asociace s některými aspekty americké kultury, což myslím je velmi podstatné. Stačí si vzpomenout, jakým způsobem tady byly očekávány nejrůznější americké filmy, které tady byly promítány nebo knihy, které tady byly vydávány - mnohé z nich by dneska neměly žádnou návštěvnost. Ale nesly s sebou určité znaménko, které z nich činilo kultovní záležitost. A lidé mé generace si vzpomínají na ony památné čtvrtky, kdy čekali před knihkupectvími na publikaci takovýchto knih a byli schopni a

ochotni spát ve spacáku, pokud je policie odtamtud nevyhnala - jenom aby tu knihu dostali jako první. Takže to je ten romantický aspekt amerického vlivu, který hrál důležitou roli a který se samozřejmě také zintensivnil v období roku 1968, kdy přeci jenom někteří lidé mohli cestovat do Ameriky a kdy takový ten liberalizující vliv a i beatnického hnutí v USA měl zde vliv na to, co se dělo v roce 1968.

Potom je dobré si připomenout to, co zde nezaznělo, když jsme tady viděli přehled údajů z Wikipedie, a sice to, že v roce 1975 se Americe podařilo spolu s některými dalšími západními státy vlákat SSSR a jeho satelity do určité léčky, kterou oni tehdy myslím ještě ne zcela prohlédly, a to byly Helsinské dohody. Kdy Amerika tím, že souhlasila, že udělá jakýsi formální ústupek v tom, že bude respektovat poválečné hranice SSSR a že SSSR a jeho satelity se zato zaváží, že budou respektovat lidská práva. To byl vlastně začátek pádu komunismu ve své podstatě. Protože bylo jasné, že v okamžiku, kdy lidé v komunistickém systému začnou prosazovat lidská práva tak, jak byla definována v Helsinských dohodách, tak bude velmi těžké pro komunistické režimy dlouhodobě tomu odolávat. Samozřejmě že to samo by nestačilo, nicméně je jasné, že Helsinské dohody stály za zrodem různých opozičních hnutí ve východní Evropě, Charty 77, jistě i do určité míry Solidarity v Polsku atd. a byl to opravdu mocný impuls. A je třeba za to poděkovat Americe, protože ta byla hlavním iniciátorem Helsinských dohod a myslím si, že to byl v té době masterstück. Zároveň (jak už jsem řekl) by nestačil jenom ten samotný fakt, že tady v některých zemích byly poměrně malé skupinky disidentů, které tlačily na režimy s pomocí Helsinských dohod a dalších lidskoprávních dohod. Skutečně to, co tady zaznělo o Reganově éře (ať už si o Reganovi myslíme cokoliv), je do určité míry pravda. To znamená, že ta jeho umíněná představa, že odzbrojí SSSR jistě sehrála velmi významnou roli a urychlila pád totalitních režimů ve východní Evropě. V té době už SSSR nebyl schopen ekonomicky soutěžit s USA a se Západem a ta nutnost, aby vydával na zbrojení více než musel,

to bezesporu urychlilo snahu o ekonomické reformy, o perestrojku a glasnost' a vedlo to ke koncům, které všichni známe. V tom je třeba vidět vliv USA.

Poslední věc, kterou bych možná zmínil z té doby je pomoc disidentskému hnutí, která byla nemalá formou nejrůznějších amerických nadací, spisovatelů, ale také politiků a hrálo to velkou morální roli v podpoře tohoto hnutí u nás. Je třeba připomenout i roli americké ambasády tady v Praze v té době, která sehrála velmi důležitou roli v podpoře disidentského hnutí.

Po roce 1989 samozřejmě americká pomoc nebo vztahy s Československem a pak s ČR jsou trochu komplikovanější. Vznikl tady svobodný demokratický režim, který samozřejmě nasával ne jen vlivy Ameriky, ale i Evropy. A vlastně již od roku 1989 existuje takové trochu rozpolčení v české politice nad tím, zdali máme být spíše blíže Americe nebo EU. Je velmi málo politiků kupodivu, kteří jsou ochotni bojovat za to, aby to byla určitá rovnováha mezi USA a Evropou a velmi často je to viděno černobíle, buď tak anebo onak, a to je myslím si velká chyba. Každopádně USA sehrály velmi důležitou roli při budování občanské společnosti po roce 1989. Americké nadace tady byly velmi přítomny a nebyl to jenom George Soros, ale i jiné americké nadace, které pomáhaly a dodneška pomáhají české občanské společnosti a tady sehrály velmi důležitou roli. A nebyly to jenom soukromé nadace, ale například i některé vládní nadace, jako je například **National and Democracy** a další. A samozřejmě důležitou roli také hrála americká pomoc v prvních fázích (o tom se dneska velmi málo ví) při formování nového konstitucionalismu. Byla zde celá řada projektů, některé z nich byly financovány soukromě, některé zase s pomocí americké vlády, kdy významní američtí právníci konstitucionalisté pomáhali při změnách právního systému, při změnách ústavy, atd.

A konečně možná bych měl zmínit NATO. Opět na to mohou existovat různé názory, zdali NATO samo o sobě je dobrá nebo špatná věc. Nicméně pravdou je, že Amerika tady sehrála, myslím si, pozitivní roli v tom, že Američané byli v roce 1999 ochotni přijmout politický risk. Byli mnohem ochotnější a rychlejší v tomto směru než třeba EU. Možná, že věděli, že ty země

nejsou stoprocentně připraveny na vstup do NATO, nicméně tento risk na sebe vzaly a tam sehrála důležitou roli Clintonova administrativa včetně ministryně zahraničí českého původu Madelenie Albrightové a tady Camerona, který v té době pro paní Albrightovou pracoval. Takže to byla myslím velice důležitá etapa v česko-amerických vztazích.

Pokud se podíváme na česko-americké vztahy dnes, tak samozřejmě jsou to vztahy dobré, nicméně je tady pořád tendence nějakým způsobem stavět Ameriku proti Evropě nebo Evropu proti Americe - záleží na tom, o které politické straně mluvíme. Myslím si, že to je velká chyba, že se nehledá rovnovážnější postoj. Celkově se mně zdá, že nová mladší generace Čechů se začíná více podobat západoevropským vrstevníkům, takže tady můžeme vidět více tendencí k antiamerikanismu, které vidíme třeba mezi mládeží v západní Evropě. Myslím, že to je přirozený vývoj, nicméně pokud se podíváme na situaci tady, tak si můžeme povšimnout jednoho zvláštního úkazu, že v politicky nekorektních průzkumech veřejného mínění, kde se různé agentury ptají Čechů, které národnosti mají nejraději a které nejméně, tak Američané opakovaně skórují velmi dobře a umisťují se na horních příčkách. Takže situace tady je o poznání pro Ameriku příznivější než třeba v západní Evropě.

Protože jsem byl požádán, abych zde mluvil o česko-amerických vztazích, tak se nebudu pouštět do filosofických úvah o wilsoniánství nebo neokonsrvativismu a dalších věcech, o kterých jsem chtěl mluvit - možná, že se na to dostane během debaty. Děkuji za pozornost.

Mládek:

Mám jednu technickou poznámku: vstup do NATO a vstup do EU to jsou jiné váhové kategorie. Vstup do NATO znamená určitou integraci obranné politiky, civilní kontrolu armádu, rozvoj demokracie a vstup do EU desetitisíce stran komuniké. Čili ono vstup do NATO byl z technokratického hlediska daleko snadnější cvičení než vstup do EU. To říkám proto, abychom byli fér ale jinak souhlasím s tím, že je třeba, aby byl vyváženější přístup českých politických stran k těmto vztahům, protože ať už se to těm partajím líbí nebo nelíbí - za minulého režimu

jsme to měli jednoduché. To soudruzi věděli, že se přes rok jezdí do Moskvy a v létě na Krym. A nyní to mají čeští politici těžké, protože oni aby kvůli ekonomickým otázkám jezdili stále do Bruselu a kvůli některým obranným a globálním otázkám aby jezdili do Washingtonu a mezi tím by neškodila nějaká ta návštěva Berlína nebo Moskvy. Takže bohužel není to tak jednoduché s tím světem, ale třeba s tím pracovat a já jsem konec konců šéfovi své strany radil, aby se poučil od stávajícího rakouského předsedy vlády a tamní sociální demokracie pana Gusenbauera, který je pilným návštěvníkem sjezdů Americké demokratické strany - asi ví, co dělá!

A nyní prosím pana Dienstbiera, aby nám to všechno zkritizoval a shrnul.

Dienstbier:

Já tady nebudu nic shrnovat. Původní téma této debaty je, jestli USA jsou jediná supervelmoc, světový čteník či Řím na vrcholu slávy. Je to zajímavé téma, problém je v tom, že když člověk mluví třetí, tak moji předřečníci spoustu věcí, které jsem chtěl také říci již vyslovili. Takže já řadu věcí nebudu opakovat. Mimo to jsem dostal zvláštní roli, abych byl kritický.

Cameron Munter nám tady hezky vysvětlil, jak se USA rozhodly řídit globalizaci ve dvou směrech v rámci tradic americké zahraniční politiky, tj. misionářské a pragmatické. Já nechci mluvit moc o historii, ale když se podíváme na historii ve 20. století, tak lze říci, že velice často ta pragmatická tradice hrála velice pozitivní roli, jako když na příklad Kissinger dojednal smíření s Čínou, ukončil válku ve Vietnamu anebo (a to bylo pro nás nejvýznamnější) přispěl k dohodě v Helsinkách a k helsinskému závěrečnému aktu, který jak pan Pehe správně upozornil, umožnil získat legální rámec pro rozvoj nezávislého hnutí protože Sověti přistoupili naivně na to, že na následných konferencích se bude hodnotit jak státy dodržují jednotlivé koše. A když potom někdo namítal, že Rusové chtějí, aby se diskutovalo o lidských právech jenom týden a ne třeba čtyři neděle, tak jsem říkal: „to je přeci úplně jedno. V okamžiku, kdy Moskva musela akceptovat, že se o tom, jak se dodržují lidská práva budeme bavit vůbec, tak je to obrovský průlom a pokrok“.

Pokud jde o misionářskou a pragmatickou tradici v této chvíli a v této situaci tak problém je, že současná administrativa v tom udělala docela dobrý guláš. Jak říká Pierre Asner, žák Arona „ je to wilsonismus v bagančatech“ a Fukuyama říká rovnou, že Bush není schopen poznat realitu a že to je takový základní konflikt. Ale ono je to ještě trošku horší, protože tady už není ani idealismus ani pragmatismus, ale neokonservativci se rozhodli, že jsou pány světa. Jako presidentský kandidát George Bush nabídl své krédo: „ Budeme-li arogantním národem, budou k nám mít odpor. Budeme-li skromným národem ale silným, přivítají nás.“ Pak do Národní bezpečnostní strategie začlenili doktrínu preventivních úderů a americké nadřazenosti, kterou mimochodem popsal vysoký washingtonský činitel Ashovi takto: „Teď jsme impérium a to si vytváří vlastní realitu.“ Takže ten Bushův způsob vytváření vlastní reality, Rumsfeldovské dělení Evropy na starou a novou, přivlastňovat si právo jednat utilitárně, nahrazování NATO „koalicí ochotných“, ignorování zájmů světového společenství na ochranu životního prostředí, atd. - to bychom mohli vypočítávat ani nevím, jak dlouho - všechny tyto věci vyvolávají odpor a živí antiamerikanismus, který je stejně neplodný pro svět jako i pro USA samotné. Problém je v tom, že neokonservativci si představují USA dokonce ne jenom jako světového čteníka, ale jako osvoboditele světa. „Ani realista, ani liberál, W. je osvoboditel“ nazvali svůj komentář už v lednu 2002 ve Wall Street Journal Lawrence Kaplan a William Kristol, kteří patří k nejvýznamnějším ideologům této politiky. Podle nich Bushova strategie obsahuje „změnu režimu,“ transformaci a ne koexistenci jako hlavní cíl americké zahraniční politiky. Viceprezident Cheney s Paulem Wolfowitzem a dalšími jestřáby pak chtěli spustit „demokratický dominový efekt“ a také prezident řekl, že nový režim v Iráku by sloužil jako dramatický a inspirující příklad svobody pro ostatní národy regionu. Tak to je jeden problém této administrativy.

Druhý je, a ten je v Evropě už vůbec těžko pochopitelný, že mnozí američtí komentátoři považují za zvlášť nebezpečnou moralizující náboženskou motivaci Bushovy politiky. Když

president říká, že „událostmi nehýbe slepá změna a náhoda, ale ruka spravedlivého a věrného Boha“, tak vlastně vrací pojetí americké politiky do některých období v19. století. Na příklad v roce 1859 Horace Greeley napsal o Indiánech, kteří „neproduktivně“ obývají Velké pláne „tito lidé musí vymřít - není jim pomoci. Bůh dal tuto zemi těm, kteří si ji podmaní a budou ji kultivovat a je marné bojovat proti jeho spravedlivému výnosu“. Zrovna tak president McKinley po porážce Španělů váhal, jestli má dát Filipínám nezávislost nebo je okupovat, ale jak píše ve svých denících Bůh mu poradil „a nám nezbylo nic jiného, než vzdělávat Filipínce a pozvedat, civilizovat a pokřesťanštit je“.

Takže to je v podstatě ideologie, která na začátku 21. století budí už jenom odpor. Zajímavé je, že britský profesor konzervativec, tatcherista z Oxfordu, který také přednáší na Harvardu a Stanfordu Nial Fergusson řekl v New York Council on Foreign Relations, že Amerika je jediná imperialistická země v dějinách, která o tom neví. A výsledkem je ignorování reality a nepochopení jiné kultury, ideologická slepota, náboženský manicheistický přístup k politice jako boje dobra se zlem. A výsledkem toho je katastrofální vývoj v Iráku, který už dneska přirovnávají k Vietnamu. Rozmach islámského terorismu, rozvrácení Středního východu, posílení Iránu jako nové regionální mocnosti, ale i posílení pochybností o tom, zda USA skutečně ctí tolik hlásané hodnoty euroamerické civilizace. Pro roli USA ve světě je nesmírně významné a také pro transatlantické vztahy je podstatná kritická a stále sílící reflexe v této neokonzervativní a providencialistické politice ve USA. Teď například Jackson Lears ji uvádí do souvislosti s nárůstem extrémních postojů ve světě, když píše „moc providencialistického myšlení trvá a nabírá sílu z horlivé víry křesťanských, islámských a židovských fundamentalistů“, k čemuž lze dodat, že tyto fundamentalismy se vzájemně živí a víme, že islámský politický fundamentalismus se snaží legitimizovat sám sebe bojem proti novým křížáckým výpravám ze Západu.

Fakt je ten, že už před útokem na Irák (to se příliš neví, protože média to nepublikují a píší jenom o tom, co je napínavé), že i v USA už mnozí Američané varovali před nebezpečnými důsledky iluzí o osvobození Arabů a šíření demokracie vojenskou intervencí. Já jsem v té době byl jako profesor na Brown universitě a tam protestovali proti této politice tisíce studentů a profesorů a milion lidí v New Yorku. Komentátoři poukazovali na to, že to dopadne špatně a není pravda, že v Americe se o tom vůbec nediskutovalo. Takže ta reflexe dneska postupuje, už víme, že většina Američanů odmítla tuto politiku ve výzkumech veřejného mínění, tak v listopadových volbách. Henry Kissinger, George Schultz, Sam Nun a William Perry nedávno varovali společně před nebezpečím nového kola jaderného zbrojení pokud bude tato politika pokračovat. Joseph Nye při formulování koncepce „měkké moci“ upozorňuje, že zlo nelze porazit drtivou převahou, která redukuje nepřítele na přírodní objekt technické manipulace. Brzezinski píše o „sebevražedném státnictví Bushe“, atd. Fukuyama i Brzezinski se hlavně obávají toho, že tato politika nesmírně ohrožuje americké morální postavení ve světě. Fukuyama upozorňuje, že americký vliv byl hlavně založen na image, principech a hodnotách. Brzezinski píše: „V tomto smyslu jsou škody vážné. Ve třetím světě již americký model, trh a demokracii neberou vážně. Když mluvíme o lidských právech, odpoví nám Abu Graib“. A Fukuyama říká: „Napравit škody bude trvat nejméně generaci“.

Je vidět, že i v USA představa 90. let o jediné supervelmoci, o Římu na vrcholu slávy (jak je v podtitulu dnešního semináře) a zkrátka model světa, v němž chce rozhodovat jediná supervelmoc nebo hypervelmoc se prokázal jako neživotný.

11. září - útok na dvojčata v New Yorku atd. se občas vykládá tak, že se změnil svět. Ale ve skutečnosti se změnilo jenom to, že Američané zjistili, že také oni jsou ohroženi stejně jako jinde a že v globalizovaném světě již neexistuje žádná „fortress America“. Kromě toho Irák, Afghánistán, Darfur, Chavez, vzestup Číny a Indie a napětí v mnoha částech světa potvrzuje limity americké moci a mění se proto také atmosféra v USA.

Víme, že nyní Bushovu politiku se snaží zmírnit Bakerova a Hamiltonova komise. Bílý dům přijal dohodu se Severní Koreou, kterou dojednal Chris Hill a dnes již poražený John Bolton ji odmítá, protože jak říká „je v rozporu s fundamentálními premisami presidentovy politiky, kterou sledoval v minulých šesti letech.“ Ale ani president Bush už nepředstírá, že jak říkal „v Iráku vítězíme“ nebo že zavede demokracii na Blízkém východě, přestáváme slyšet o „ose zla“ a začínají jednání se státy Zálivu a o možnostech řešení irácké krize. Henry Kissinger na příklad nabízí dohodu s Čínou, ale také nový velitel amerických sil v Iráku generál David Petraeus ví, že Irák nelze řešit vojensky a chce zapojit do politického jednání i militantní protivládní skupiny. Ostatně už J.F.Kennedy kdysi řekl: „Nejednejme nikdy ze strachu, ale nemějme nikdy strach jednat“. A víme, že i v jiných oblastech se to mění. Al Gore získává nejen Oskary, ale i úspěchy, když přesvědčuje své spoluobčany o nutnosti zabývat se vážně životním prostředím

V českých diskusích se občas objevuje otázka, zda je lepší spojení s USA nebo s Evropou, zda je plodnější spojení s USA bilaterálně nebo v rámci NATO nebo zda zabezpečení euroatlantické civilizace vyžaduje vazbu USA se silnou a rovnoprávnou EU. Jednoduchá odpověď by mohla být: jsme Evropané, ale čelit výzvám současného světa můžeme dobře a účinně jen společně. A žijeme-li opravdu v transatlantickém společenství hodnot, musíme jako jeho občané usilovat o respekt k těmto hodnotám doma, v Evropě i v USA. A proto otázka nezní, zda jsme pro nebo proti USA, ale s kterou Amerikou jsme a s kterou ne. Kdo jsou naši partneři a kdo jsou naši odpůrci v USA, v Evropě a kdekoliv jinde a také doma. Nemůžeme proto (často se skřípěním zubů) podporovat jakoukoli okamžitou politiku jakékoli okamžité administrativy kdekoliv. Pokud bychom kritiku například Washingtonu vykládali jako antiamerikanismus, museli bychom kritiku české politiky považovat za antičešství - a to je přece úplný nesmysl, to prostě nejde!

Dneska se o těchto věcech již diskutuje, Brzezinski je přesvědčen, že „USA musí zdůraznit trvalou podstatu svých styků s Evropou, která sdílí americké hodnoty a zájmy - i když nesouhlasí s USA v určité konkrétní politice“. Nicolas Sarkozy po zářijové přátelské návštěvě USA, kde byl přijat Bushem, říká: „Přátelství je respekt, pochopení, cit ale ne podřízení. Žádám naše americké přátele, aby nás nechali svobodnými - svobodnými být jejich přáteli“. Takže už se diskutuje, to by bylo ještě jiné téma, co s NATO .

A ještě snad jednu poznámku: často se zjednodušeně argumentuje silou USA a slabostí Evropy. Ale síla a slabost souvisí i s tím, že 50 členských států USA má často různé vnitřní zákony, ale společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a armádu. Zatím společná evropská bezpečnostní politika je v plenkách. To, že evropské státy se necítí být ohroženy válkou a neváhají přenášet své kompetence na EU, čili my potřebujeme skutečně pokročit tak daleko, aby se Evropa stala skutečným a potřebným partnerem USA a abychom se společně stali významným hráčem v globalizujícím se světě. Nyní Angela Merkelová, budoucí nové vlády ve Francii a v Anglii, atd., budeme mít novou vládu v USA - takže se otevírá prostor znovu začít debatovat o tom, jak jsou Američané relevantní pro Evropu a jak my jsme relevantní pro USA. A protože, jak mnozí říkají - např. Karsten D.Voigt, máme společné zájmy, ale to neznamena, že musíme sledovat tutéž politiku a proto musíme spolu konzultovat.

Poslední poznámka: já jsem přesvědčen, že skutečné a rovnoprávné transatlantické partnerství by chránilo jednak americkou politiku před mesianistickými hypermocenskými výchyly a Evropu před neplodnými úniky do antiamerikanismu a resuscitace nacionalismu a umožnilo by soustředit dosud rozptýlenou energii euroatlantské civilizace k řešení úkolů, které v globalizaci a při rostoucí síle ostatních částí světa nemůžeme zvládnout jinak než společně. Možná by stálo za to, vrátit se k někdejšímu návrhu Deklarace o vzájemné závislosti, kterou zamýšlel John F. Kennedy, ale kterou se už nedařilo bohužel prosazovat.

Mládek:

Děkuji panu Dienstbierovi a následuje jako obvykle diskuse.

Cihlář - právník, politolog:

Nemám ani dotazy, mám tři poznámky. Zaprvé: si myslím, že by USA měly opustit hysterii, která u nich začala po známém 11. září. To je otázka přistěhovalectví, otázka návštěv - viz víza včetně požadavků na letecké společnosti, atd. Za druhé: je jasné, že vývoz demokracie západního typu do arabských států (čili Středního a Blízkého Východu a dalších zemí) neexistuje. Takže to by mělo být, jak se říká, přehodnoceno. Za třetí: mě úplně jímá hrůza z nepřipravenosti kroků USA po vítězství nad Sadamem v Iráku. Vojenské vítězství je jedna záležitost a další kroky a vývoj je druhá záležitost. A vypadá to, že USA navzdory tomu, že mají řadu institutů a institucí výzkumných, analytických atd. tento proces nezvládly.

Hasalík - Český komitét pro vědecké řízení:

Já jsem se chtěl zeptat pana Muntera na tuto věc: domnívám se, že globalizace v podstatě vyžaduje systémový přístup v celé zeměkouli. Ať se to týká lidských zdrojů, ať se to týká přírodních zdrojů, atd. - celkového systému. Právě Robert Kennedy, který v podstatě podle mě předběhl dobu a dodnes ještě nebyl dostižen i ve vědomí amerických politiků, nastínil určitou cestu. A můj dotaz zní: navrátíte se k této cestě a budete pokračovat v jeho myšlenkách anebo hledáte cesty jiné?

Sedlák:

Pan Dienstbier mně z velké části mluvil z duše. Já se dotazuji pana zástupce velvyslance: nebylo by správné zdůraznit a daleko větší čas věnovat tomu obratu, který se odehrál kolem Severní Koreje? Já osobně bych nebyl překvapen, kdyby Bush ještě stihl do Severní Koreje přicestovat. Já to srovnávám (jako krok směrem a neříkám, že to tak je) jako když Nixon jel do Číny. To je přeci fantastické, když si přečtete dokument, který Vaše ambasáda rozdávala před týdnem, co všechno je Amerika připravena dělat - měnit velvyslance, diskutovat a já nevím co

ještě. A nyní to má pokračovat kolem Iránu. Já znova zdůrazňuji, že plně souhlasím s panem Dienstbierem a jeho kritikou co bylo. Ale nyní proč se nezdůrazní to, že daleko dříve (asi před rokem) Washington udělal radikální obrat směrem k NATO, kdy NATO byl považován za málo funkční. A najednou Afghánistán objevil NATO pro Washington a dneska je to klíčová otázka. Přitom Afghánistán je supervelmoc z hlediska zaplavování Evropy a světa opiem, heroinem, atd. Takže je to paradoxní, kdo mě tady zná jako vykřičeného levičáka, že já tady vlastně vystupuji z pozice obrany toho, co se v posledních měsících děje ne jenom u demokratů, ale dokonce i v Bílém domě. Jenom mě mrzí, že se obnovuje díky laboratořím v Kalifornii vývoj jaderných zbraní a že se budou (viz poslední Economist) tímto směrem rozvíjet.

Munter:

Já bych odpověděl slovy bývalého britského ministerského předsedy Disraeliho, který jednou řekl: „Já možná nesouhlasím s tím, co říkáte nicméně budu se prát za Vaše právo to říci“ a dovolím si to parafrázovat tak, že my USA a naši američtí vojáci se budou prát a budou i umírat za Vaše právo se takto vyslovit. Ještě k Vaším poznámkám: já jsem sám měl možnost být v Iráku. Byl jsem ve společnosti Iráčanů a velká míra z té kritiky, kterou k nám Iráčané vůči USA mají je, že my nejsme dostatečně náboženská společnost. Takže když Evropané nám vytýkají přílišnou náboženskost a Arabové si stěžují na náš nedostatek toho samého, tak mám pocit, že se nám alespoň jedna věc daří. Ale vážně, skutečně se nevyplatí podceňovat úlohu náboženství v americké politice. My máme tendenci vždycky věřit, máme svoji víru - jak Bush, tak i Clinton a pravděpodobně by jste nenašli žádného amerického presidenta, který by neměl svoji víru. Nechci, aby to vyznělo, že je to jenom o tom, nicméně bych nedoporučoval podceňovat to, jak velký vliv víra v americké politice má.

Ještě bych si dovolil odpovědět pánovi, který hovořil o nutnosti opustit hysterii po 11. září. Já si myslím, že to se nám daří. Mimo jiné se nám také nedávno podařil průlom a sice usnadnit cestování Čechů do USA. Také zde padlo, že se nám nezdařil export našich západních hodnot do

regionu středního Východu. Já s tím plně souhlasím, v Iráku se nám to nepovedlo, nicméně bych opět vyvrátil možnou domněnku, že máme místní obyvatele za nějaké divochy, kteří by nebyli schopni demokraticky žít a nebyli by schopni pracovat se svobodou. My si myslíme, že toho schopni jsou a rozhodně se nevzdáme.

K tématu Severní Koreje: já souhlasím s pánem, že bychom více měli propagovat ten nedávný průlom a zasadím se o to, aby to tak bylo.

K tématu NATO: já si myslím, že v tomto s Vámi nesouhlasím. Myslím si, že NATO považujeme za stále velice důležitou instituci. Zasadili jsme se o její rozšiřování o nové členy, snažíme se průběžně mazat tu hranici, kterou kdysi narýsoval Stalin a budeme i nadále přes členství v NATO se zasazovat v různých částech světa a ne jenom v Afghánistánu.

Ještě tedy ke globalizaci: na to se necítím být zrovna největším odborníkem, nicméně jistě víte, že v USA se vede živá diskuse na téma globalizace a jak již naznačil pan Dienstbier ve svém příspěvku, nadcházející volby v roce 2008 budou jistě hodně o globalizaci - je to velké téma.

Mládek:

Děkuji panu Munterovi, já ještě dodám drobnou poznámku. Já si myslím, že otázka víry je jeden z důvodů nepochopení mezi Čechy a Američany, protože my jsme země, kde představa náboženské války vyvolává husí kůži, protože jsme země, která v jedněch náboženských válkách ztratila třetinu obyvatelstva a v druhých dvě třetiny a představa náboženské války není nic přijatelného ať už v jakékoliv podobě. A to si myslím, že je docela převažující pohled.

Skácel:

Otázka k panu Dienstbierovi: když jste podrobil kritice Bushovu administrativu, nechovala se podobně Clintnova administrativa v roce 1999 vůči Jugoslávii?

A pak bych si dovilil při vší úctě k panu Munterovi a vládě USA určité výhrady proti jeho historickému výkladu, kdy hovoří historicky o demokratech a republikánech. V roce 1916

republikáni ve volební kampani žádali válku a Wilson sliboval mír. Byl nakonec zvolen jako mírotvorce a to jedině zásluhou státu Kalifornie, protože ty volby byly velice těsné. V roce 1918 na mírové konferenci, kdy došlo k rozpadu, odmítl účast republikánů na mírové konferenci a z těchto důvodů došlo k rozpadu a k určitému izolacionismu. Demokratická administrativa již v roce 1947 vyhlásila Trumanovu doptrínu a vyzvala ke spolupráci republikány a John P. Dales se stal víceméně jeho zástupcem a zahraniční politiku dělali od té doby stejně.

Sobotka:

Vycházím ze zvoleného tématu dnešního semináře a chci dát otázku všem panelistům: myslíte si, že je jenom jedna forma globalizace a sice neoliberální? Já si myslím, že není; že jsou i jiné formy. Že je například i forma taková, že budou rovnoprávné samostatné státy, které budou spolupracovat ke vzájemnému prospěchu a budou respektovat a uplatňovat chartu OSN, což se neděje. A já se vás nyní ptám všech panelistů: kdo si myslíte, že jsou nositelé neoliberální globalizace? A konkrétně se zeptám pana Muntera, kdo si myslí, že je nositelem neoliberální globalizace v USA. A ještě malou dodatečnou otázku: demokracie - pane Muntere, já nevím, co vaše velvyslanectví hlásí domů. Ale podívejte se, u nás podle ústavy jsme demokratický stát, 70% obyvatelstva je proti základnám a vy nám tady pořád chcete vaše základy vnucovat. Chovejte se demokraticky!

Fišera - Graduated school of bussines, Čelákovice:

Jenom malou poznámku: v těch historických vazbách se zapomnělo na jeden důležitý vliv a to je scientific management. Anglosaská managerská škola měla a stále ještě má doposud obrovský vliv. Ale o tom nechci hovořit. A je to něco, co ohromným způsobem ovlivnilo globalizaci pozitivním způsobem a myslím si, že ten potenciál je značný. Ale já se chci zmínit o jiné věci. Já si myslím, že si všichni málo uvědomujeme, že stojíme v nové etapě, kdy je nutná solidarita a tady se hovořilo o křesťansko-judaistickém a já bych k tomu dodal nekonfesním myšlení, moderním. Protože my nedokážeme ještě pořád dobře odhadnout ono riziko, jež je

spojeno zejména s radikálním islámismem, který má určité ostře agresivní (a to se prokázalo v jejich jednání a chování v minulosti) kořeny, které jsou zakotveny v posvátných paradigmatech a příkazech, které jsou v Koránu. My tyto analýzy neděláme, dostatečně o tom nehovoříme. Česká populace myslím si tyto věci velmi málo chápe a i evropská je velmi málo chápe. A já se domnívám, že stojíme před problémem, který budeme mnohem více objasňovat a více chápat. A mě by zajímalo, co panelisté o této věci v této souvislosti myslí. Budeme možná muset najít solidaritu (a já měl pocit, že částečně to tak myslel Jiří Dienstbier) v situaci, kdy všichni zúčastnění partneři této aliance budou dělat chyby, ale přesto je budeme muset překonat. Protože já osobně v souladu i s těmi prognózami, které ve světě jsou, vidím největší hrozbu vycházet právě z islámského radikalismu a ten je universálně agresivní.

Mládek:

Děkuji, hned dám slovo panelistům, jenom bych chtěl podotknout, že naše družstvo se tomu věnuje, dne 25. 5. 2004 jsme uskutečnili seminář, který se jmenoval Proč se někteří muslimové uchylují k terorismu.

Dienstbier:

Na mě bylo několik otázek. Jedna otázka se týkala Jugoslávie. Já od začátku říkám, že důvody, které byly uváděny pro útok na Jugoslávii byly svým způsobem stejně zavádějící a falešné jako důvody, které vedly k útoku na Irák. Ale nemá cenu to rozvádět, přečtěte si mojí knížku, jestli chcete.

Otázka globalizace: kdo je hybná síla globalizace? No světový kapitál, který je osvobozen - finanční kruhy, které jsou dneska globální. A ty se starají samozřejmě o své politické zájmy. A největší problém je, že můžete stisknout klapku počítače v Singapuru a desítky milionů jsou v Buenos Aires za 10 vteřin, tak není vůbec žádná kontrola. Národní státy měly vypracované finanční audity, právní instrumenty pro kontrolu podnikání, daně a já nevím, co ještě. Nyní máme světovou ekonomiku, která nemá žádná pravidla ve skutečnosti. V rámci Světové

obchodní organizace se jedná o obchodních pravidlech, ale měli bychom také mít nějaká pravidla, která se týkají pohybu kapitálu, protože pak to samozřejmě podporuje i jiné součásti globalizace jako je narkomafie, mezinárodní terorismus, který z toho žije, atd. Ovšem to je záležitost, která bude, myslím si, trvat dlouhá léta než budeme schopni takovéto instituce vytvořit a shodnout se na tom, jak a co mají kontrolovat.

Munter:

Já se domnívám, že globalizace je sama o sobě daleko složitějším fenoménem, který se nedá zužovat pouze na kapitál. Také si myslím, že globalizace nemá žádného konkrétního politického nositele, ani ne neoliberálního. Existuje celá řada způsobů, jak se s globalizací vypořádat a samozřejmě některá kritika vůči neoliberalismu jsou platná, ale myslím si, že neoliberalismus nevytvořil ani nepohání globalizaci. Globalizace je technicko geografickým fenoménem s mnoha dalšími aspekty a rozměry a nemůže se zúžit pouze na pohyb zboží, myslím.

Pehe:

Já bych možná navázal na to, co řekl Cameron Munter, já si také myslím, že globalizace je mnohem složitější fenomén než jenom pohyb kapitálu, i když samozřejmě pohyb kapitálu je velmi důležitý. Jistě někteří asi četli knihu Pavla Barši a Ondřeje Císaře Levice v postmoderním světě, kde myslím velmi dobře shrnují různé fáze globalizačního procesu a také tam vysvětlují, že spojování globalizace pouze s kapitálem a s ekonomickou globalizací - to byla taková ta první fáze diskuse o globalizaci. Ale globalizace má samozřejmě mnoho aspektů, je za ní rozvoj komunikačních technologií; cestování, které umožňuje obrovské migrační vlny. Je tady do určité míry kulturní globalizace, jsou tady prvky, které souvisí s moderními technologiemi anebo s šířením určitého druhu vědeckých poznatků, které jsou universální. Takže to je velmi komplexní problém. Já bych možná jenom poznamenal, že zatím co se všechny tyto formy globalizace řítí kupředu, tak tady dochází k určitému jevu, který je znepokojivý a to mě na

globalizaci zajímá nejvíce - a to je silné zaostávání politické globalizace ve srovnání s globalizačními formami jinými, zejména ekonomickou globalizací. To znamená, tady neexistuje globální politická síla nebo vláda, která by dokázala být partnerem ekonomických globálních sil a technologických tak, jak je to na národní úrovni. A v tom já vidím velké nebezpečí pro budoucnost, protože rozevírající se nůžky mezi akcelerující ekonomickou, technologickou a komunikační globalizací a zároveň neschopností vytvořit globální politické instituce, které by tento proces přivedly pod kontrolu, je už ve své podstatě nebezpečný. A myslím si, že to je ten hlavní úkol. Samozřejmě mluví se o nejrůznějších formách globální „nevlády“, ale vládnutí (global governments), ale to jsou takové trochu mlhavé koncepty řízení v sítích nebo např. polycentrické vládnutí nebo globální občanská společnost. To jsou všechno strašně zajímavé věci, ale bohužel není to forma té globální politické organizace, kterou v této fázi reprezentují např. OSN a které by byly schopny se postavit těm ostatním formám globalizace jako partner.

Mládek:

Děkuji panu Pehemu. Je možné souhlasit s tím, že globalizace je komplexní proces, ale přeci jenom jádrem je volný pohyb kapitálu a informací po jedné síti.

Prosím další kolo připomínek, dotazů a reakcí.

Vaško:

Já se vracím k otázce, zda USA čeká něco jako Řím. Napadla mě myšlenka oxfordského historika Arnolda Toenbe, který říkal: „Civilizace končí sebevraždou, ne vraždou“. Zatím se tady dost málo hovořilo o ekonomických problémech a poslední demokrat, který v USA vyhrál Clinton, ten měl populární heslo: „ici economic stuped“ a tím to vyhrál. Zatím se o tom nemluví. Fakt je, že tím, že Nixon zrušil v začátku 70. let vazbu dolaru na zlato, dolar se stal měnou, založenou na důvěře a ne na hodnotě - a to může mít kopu dalších důsledků a o tom se nemluví. A pokud by něco nastalo, nějaký degenerativní proces, tak je třeba hledat ho tady.

Mládek:

Já si nemyslím, že je to otázka zda, ale kdy s tím Římem.

Mucha - filosofická fakulta:

Pan Pehe zde zmínil narůstající antiamerikanismus mezi dnešní mládeží a mě by zajímalo čím si myslíte, že je způsoben. Protože dnešní mládež již nezažila endokrinaci během komunismem, ale zase ještě nemůže být tak moc ovlivněna západní Evropou a trendy v západní Evropě.

A druhá otázka je na globální vládu. Vy jste zmínil OSN, že tuto roli neplní. Možná z Vašeho pohledu zda máte tušení, jestli jsou jiné cesty nebo rodí se jiné zárodky, kde by takováto instituce či platforma byla možná.

Kramařík - advokát Praha:

Já jsem asi příliš mladý na to, abych dával Američanům rady, jak být dobrou velmocí. Ale mám jeden dotaz: každá politická akce nebo mezinárodní politika se skládá z malých rozhodnutí. A ta malá rozhodnutí dělají lidé. A mě by zajímal Váš názor pane Pehe na to, jak na rozhodnutí lidí, kteří dělají americkou politiku může působit nějaké našeptávání těch, kteří nedělají politiku, ale dělají obchod.

Pehe:

Protože pan Dienstbier a Munter již museli odejít, tak jsem zde zbyl sám. Prosím, aby jste mě šetřili, nerad bych byl v pozici, že za ně budu tady lidově řečeno „vylizovat ten talíř“.

Já bych k antiamerikanismu řekl asi toto: je to velké téma. V posledním čísle časopisu Přítomnost byla taková celá jedna sekce o antiamerikanismu. Myslím si, že to je zajímavé téma, jak antiamerikanismu tady roste. Je to z mnoha důvodů. Určitě je to proto, že mladá generace je, jak jste řekl, jiná. Je to generace, která již není poznamenána řekněme vděčností vůči USA - téměř povinnou vděčností, která souvisí s historickou pamětí. A je to také generace vlastně druhá (pokud jde o mladé) po pádu komunismu. Už to není generace, která je oslněná konsumerismem

a pop kulturou, která přicházela z Ameriky, naopak je to generace, která se formovala v určitém protestu vůči těmto věcem a formuje je do určité míry. Přebírá chování svých vrstevníků ze západní Evropy, kdy tady přeci jenom sílí určitá alternativní hnutí, která mají starost o věci jako je globální oteplování nebo bojuje proti konsumerismu, atd. Takže to do určité míry s tím bude souviset, i když v Čechách to ještě není tak silný faktor jako třeba v západní Evropě. Řekl bych také, že to hodně souvisí s konkrétní administrativou v USA. Protože existují velmi zajímavé průzkumy veřejného mínění v Evropě, které provádí **German marchofound**. Oni dělají jednou za několik let v různých evropských zemích průzkumy; ale postupně do toho zahrnují vlastně všechny evropské země. A z nich vychází velmi zajímavé údaje, třeba o antiamerikanismu. Tam se ukazuje, že v Evropě je velmi málo toho, co by se dalo nazvat skutečným antiamerikanismem, ale je to určitý kulturní nebo řekněme intelektuální odpor vůči samotné esenci Ameriky. Že to je ve skutečnosti odpor, který má co do činění s konkrétní politikou v USA. Jinými slovy oni dospěli k zajímavým číslům, kdy například v západní Evropě zjistili, že 80 % Evropanů nemá, pokud jde o zahraniční politiku, vůbec názor na další vývoj světového společenství a nemají příliš rozdílné názory od amerických demokratů. To znamená, oni zjistili, že tam je velký přesah pokud jde o evropskou veřejnost, že se se svými názory blíží americkým demokratům a velmi málo (pouze asi jenom 20 %) má blízko k americkým republikánům. A to může také být jeden z důvodů antiamerikanismu nebo toho, co se jeví jako antiamerikanismus u mladé generace v současnosti, protože já si myslím, že mnohé je spojeno s Georgem Bushem a s jeho administrativou. A myslím si, že pokud by přišli k vládě v USA demokraté, tak situace se může poměrně velmi rychle měnit. A víme, že intenzita antiamerikanismu i mezi mladými lidmi třeba v Evropě nebyla zdaleka tak silná, když byl v Bílém domě Clinton. Takže myslím si, že je třeba rozlišovat mezi jakýmsi kulturním antiamerikanismem a odporem vůči konkrétní politice USA.

Samozřejmě ta věc by se dala analyzovat z různých dalších úhlů, proč je mladá generace více antiamerická než byla ta předchozí. Ale myslím si, že ten politický faktor tam hraje důležitou roli.

A pokud jde o globální vládu a OSN: o té věci se samozřejmě diskutuje už mnoho let. Asi mnozí z vás vědí, že již před 2. světovou válkou vzniklo něco jako federalistické světové hnutí, které dodnes existuje. Má dokonce kanceláře velmi blízko OSN, protože jedna z těch větví světového federalismu je přesvědčena o tom, že lepší formou vytvoření světové vlády by bylo přetransformovat to, co již existuje - i když to podle nich neexistuje v efektivní podobě - a to je OSN. A oni pevně věří v to, že by svět měl mít jednu vládu a že by měl být přetvořen do jakési světové federace. To je jedna větev tohoto myšlení, která je trošku v současné době utopistická. Existují názory, řekněme více zakořeněné v teorii hegemonismu velkých a silných zemí, kdy existují například v politologické literatuře představy, že by mohla něco jako patronaci nad světem převzít jakási skupina zemí podobná třeba G 7, třeba by to bylo G 20 - země, které by určovaly formy globální správy. Existují dále mlhavé a velmi těžko uchopitelné a abstraktní teorie nikoli o globální vládě, ale globálním vládnutí, které tvrdí že není třeba vytvářet globální vládu, která je svým způsobem vždy vertikální a hierarchická, ale že je třeba budovat struktury, které vytvoří jakousi efektivní formu dobré globální správy, což jsou nejrůznější formy globální občanské společnosti nebo různé formy polycentrického vládnutí. Velmi pěkně o tom píše J. Rifkin ve své knize o Evropě a zajímavě se k tomu vyjadřují třeba američtí politologové. V Evropě a vůbec ve světové diskusi udává tón David Hell, britský politolog a jeho souputník Antony Mc Grue - to jsou velmi zajímavé věci, o kterých oni mluví. Ta diskuse existuje, ale není bohužel doprovázena nějakou konkrétní akcí. Já už jsem tady před chvílí vyslovil obavu, že rozevírající se nůžky mezi stále akcelerující ekonomickou a technologickou globalizací a nedostatkem politické globalizace může vytvořit velmi vážné problémy.

Otázka kdo ještě formuje názory amerických politiků: různí lidé. Víme, že okolo každé americké administrativy a každé politické strany existuje celá řada nejrůznějších organizací, které mají na ně vliv. Neokonzervativní doktrína se nezrodila sama od sebe, ta má velmi dlouhou historii a byla zakořeněna v některých takových organizacích. Někteří z neokonzervativců do dneška nejsou součástí administrativy, ale existují jako velmi vlivní veřejní intelektuálové, kteří mají obrovský vliv (i přes ty všechny neúspěchy) dodnes na americkou politiku. Zajímavé je, že řada z neokonzervativců začala jako trockisté, což možná tady nezaznělo. A další věc, která je samozřejmě důležitá a tam asi směřovala ta otázka zdali na americké politiky mají také vliv nejrůznější obchodní lobby a další. Bez pochyby tomu tak je a bez pochyby se jednou ukáže, jak velký vliv na rozhodování americké administrativy například v útoku na Irák mohly mít nejrůznější olejářské společnosti a další lobby, které v tom bez pochyby hrály velmi důležitou roli. Stačí se podívat jenom na rodinnou historii Bushů, tam je provázání s nejrůznějšími olejářskými zájmy velmi intenzivní a je to tak desítky let zpět, takže rozhodně to tam hrálo velkou roli a bylo by asi těžké vyvracet, že se zrodilo politické rozhodnutí bez takového vlivu.

Mládek:

Děkuji panu doktorovi. Ono OSN je drobný problém, že OSN je vlastně družstvo, takže tam platí, že každý má jeden hlas a to dělá ty problémy.

Z pléna:

Mám takové dvě poznámky. Jedna se týká záležitosti útoku na Jugoslávii. Já myslím, že tam určitý rozdíl mezi Clintonovou akcí v Jugoslávii a mezi Irákem je. A sice je tam rozdíl ten, že Clinton realizoval tuto akci alespoň pod hlavičkou NATO, i když OSN v této akci nějak moc zapojeno nebylo. Zatím co Irák byla zcela individuální samostatná americká akce, akce tak říkajíc nadivoko. Tam došlo v podstatě k pošlapání charty OSN ze strany USA. V Jugoslávii probíhala skutečně etnická čistka, z Kosova Albánci utíkali, to je nezpochybnitelný fakt. Kdežto v Iráku sice probíhala určitá genocida, dá li se to tak nazvat, vůči Šiítům, ale o deset let dříve a

aktuálně v momentě, kdy v Iráku akce začala, tam genocida neprobíhala a zdůvodněné to bylo celé úplně něčím jiným, což se nakonec ani nepotvrdilo.

Pehe:

Já bych k tomu jenom řekl, že se s tím, co bylo řečeno dá souhlasit. Důvody pro invazi v Jugoslávii a Iráku a celková situace byly velmi odlišné a to i z jiného důvodu. Irák je země s nesmírným přírodním bohatstvím, takže už nikdy nikdo nevyvrátí, že motivace zaútočit na Irák může souviset i s tím přírodním bohatstvím. A útok na Jugoslávii rozhodně s přírodním bohatstvím neměl nic společného. Invaze v Iráku byla provedena s pomocí pozemních sil, tedy klasická okupace. Kdežto útok na Jugoslávii byl veden ze vzduchu, byla to trestná akce. Můžeme také argumentovat, že se motivy lišily zejména v tom, že ať už si myslíme o zásahu v Jugoslávii cokoliv, tak převažující doktrína, která za tím v USA byla, byla lidsko - právní. Bylo to zdůrazňované jako lidsko - právní intervence a to de facto první v historii. Kdežto v Iráku ten důvod, alespoň v tom prvním plánu, byla údajná přítomnost zbraní hromadného ničení a nedodržování dohod nebo řekněme rezolucí OSN, atd. Čili ten lidsko - právní motiv tam chyběl a myslím si, že kdyby ho Američané použili tak, jak to udělali v Jugoslávii, tak by možná dnes na tom byli trochu lépe. Protože to velké fiasko v Iráku je do určité míry spojeno právě s tím, že se uváděné důvody nepodařilo skutečně obhájit a prodat veřejnosti jako věrohodné a to ne jen americké, ale i světové veřejnosti. A to je vlastně jeden z argumentů, který do dneška používá bývalý prezident Havel, který říká, že k samotnému svržení Sadámma se nestaví kriticky, protože je o jednoho diktátora a tiranský režim méně a že kdyby to byla lidsko - právní intervence, tak by se to dalo dodnes obhajovat určitým způsobem. Ale to, že to Američané zahalili do hávu zbraní hromadného ničení a dalších věcí, které se pak nepotvrdily, to samozřejmě diskreditovalo do určité míry celou tu akci.

Mládek:

Děkuji panu doktorovi. Chtěl bych ukončit dnešní seminář a pozvat vás na další, který bude o energetické bezpečnosti České republiky v dubnu tohoto roku.